

The Trend of Comparability of Financial Reporting in the Countries of Iran and the United Arab Emirates and the Effective Factors on It¹

Younes Ekhtiari², Sayyed Hossein Sajjadi³,
Mohammad Hossein Safarzadeh⁴

Received: 2023/10/13
Accepted: 2023/12/23

Research Paper

Abstract

The purpose of the research is to answer the question that, despite all efforts to increase comparability at the international level, has this been achieved in the countries of Iran and the UAE? In the current research, 50 companies from Iran and 55 companies from the UAE were investigated during the period of 2012-2021. In order to determine the comparability of financial reporting, Barth's model at the year-industry-company level, and to test hypotheses, combined/combined regression analyzes and t-statistics with two independent samples were used in EViews 9 software. The research findings show that during the research period, the trend of comparability of financial reporting in the developing countries of Iran and the UAE has been increasing. The results show that the average comparability of financial reporting in Iran compared to the UAE was significantly higher. In both countries, the effect of company size on the comparability of financial reporting was positive and significant, while the effect of information asymmetry was negative and significant. In Iran, the effect of the company's growth on comparability was negative and significant, and in the UAE, it was positive and significant. In Iran, with the growth of profitability, comparability has decreased, but in the UAE, it has increased. Investigating the process of comparability in a comparative manner with other countries, as well as quantitatively calculating comparability using Barth's model, which has increased the richness and development of theoretical foundations within the country.

Keyword: Comparability, Financial Reporting, Factors Affecting Comparability, Developing Countries.

JEL Classification: M31, M41.

1. DOI: 10.22051/jera.2023.45249.3171

2. Ph.D. Student, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran, (younes.ekhtiari@pnu.ac.ir).

3. Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (h_sajadi@sbu.ac.ir).

4. Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (m_safarzadeh@sbu.ac.ir).

روند مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشورهای ایران و امارات متحده عربی و عوامل مؤثر بر آن^۱

یونس اختیاری^۱، سید حسین سجادی^۲، محمدحسین صفرزاده بندری^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف پژوهش پاسخ به این سوال است که، علیرغم تمامی تلاش‌ها در راستای افزایش قابلیت مقایسه در سطح بین‌المللی آیا این امر در کشورهای ایران و امارات متحده عربی محقق گردیده است؟ در پژوهش حاضر، ۵۰ شرکت از ایران و ۵۵ شرکت از امارات متحده عربی، طی دوره زمانی ۱۳۹۱-۱۴۰۰ (۲۰۱۲-۲۰۲۱) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. جهت تعیین مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، از مدل بارث در سطح سال-صنعت-شرکت، و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، از تحلیل‌های رگرسیونی تلفیقی/ترکیبی و از آماره t با دو نمونه مستقل، در نرم‌افزار ایویوز ۹ استفاده بعمل آمده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که طی دوره پژوهش، روند مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشورهای در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، افزایشی (صعودی) بوده است. نتایج نشان دهنده این است که، میانگین مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران نسبت به کشور امارات متحده عربی، به طور چشمگیری بیش‌تر بوده است. در هر دو کشور، تأثیر اندازه شرکت بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، مثبت و معنادار و در مقابل، تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی، منفی و معنادار بوده است. در کشور ایران، تأثیر رشد شرکت بر مقایسه‌پذیری، منفی و معنادار و در کشور امارات متحده عربی، مثبت و معنادار بوده است. در ایران با رشد سودآوری مقایسه‌پذیری کاهش، ولی در کشور امارات متحده عربی افزایش یافته است. بررسی روند قابلیت مقایسه به صورت تطبیقی با کشور دیگر، و همچنین محاسبه کمی قابلیت مقایسه با استفاده از مدل بارث، که این امر سبب افزایش غنا و توسعه مبانی نظری در داخل کشور گردیده است.

واژه‌های کلیدی: مقایسه‌پذیری، گزارشگری مالی، عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری، کشورهای در حال توسعه.

طبقه بندی موضوعی: M31, M41.

10.22051/jera.2023.45249.3171:DOI .1

۲. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (younes.ekhtari@pnu.ac.ir).

۳. استاد، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). (h_sajadi@sbu.ac.ir).

۴. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (m_safarzadeh@sbu.ac.ir).

https://jera.alzahra.ac.ir

مقدمه^۱

بازارهای سرمایه و به ویژه بازارهای سرمایه کارا، نقش بسیار مهمی در تخصیص بهینه منابع دارند، زیرا سرمایه‌گذاران بر مبنای اطلاعات موجود و در دسترس، اقدام به تصمیم‌گیری در خصوص تخصیص منابع می‌نمایند (تیوری و تامپی^۲، ۲۰۱۵). در این راستا، یکی از مهمترین اطلاعات مورد استفاده سرمایه‌گذاران، اطلاعات گزارشگری مالی می‌باشد (چن و همکاران^۳، ۲۰۱۶). گزارشگری مالی با کیفیت بالا، منجر به ارائه اطلاعات به موقع، مربوط و با شفافیت بالا شده و می‌تواند در به حداقل رساندن عدم اطمینان کمک قابل توجهی بنماید (لین و همکاران^۴، ۲۰۱۵). همچنین، کیفیت بالای گزارشگری مالی، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش داده و منجر به بهبود تصمیمات سرمایه‌گذاری می‌شود (شکسپیر^۵، ۲۰۲۰). از این رو، ارائه گزارش‌های مالی با کیفیت بالا، در راستای افزایش کارایی بازار سرمایه ضروری است (هراث و البرکی^۶، ۲۰۱۷). در این خصوص، مقایسه‌پذیری به عنوان یکی از مهمترین ویژگی‌های کیفی گزارشگری مالی، مقدار و کیفیت کلی اطلاعات مالی را افزایش می‌دهد (حبیب و همکاران^۷، ۲۰۲۰). به بیان دیگر، مقایسه‌پذیری به عنوان یک عامل خرد، به کیفیت گزارش‌های مالی (در سطح کلان) کمک نموده و سبب افزایش کیفیت گزارشگری مالی، و در نهایت موجب تخصیص بهینه منابع می‌شود (گل محمدی و همکاران، ۲۰۲۰). اگر اطلاعات حسابداری، مقایسه‌پذیر نباشند؛ سرمایه‌گذاران به راحتی نمی‌توانند تشخیص دهند که آیا تفاوت گزارش شده در عملکرد شرکت‌ها، ناشی از تفاوت‌های موجود در روش‌های حسابداری (یعنی اثرات حسابداری) است یا به دلیل تفاوت در مبانی اقتصادی (چوی و همکاران^۸، ۲۰۱۷). بر این اساس، هیأت استانداردهای حسابداری بین‌المللی، مقایسه‌پذیری (قابلیت مقایسه) را به عنوان یکی از ویژگی‌های کیفی مطرح نمود که استفاده‌کنندگان را قادر می‌سازد تا شباهت‌ها و تفاوت‌های بین اقلام را شناسایی و درک نمایند. استفاده از رویه‌های حسابداری یکسان برای اقلام مشابه در طول زمان و بین واحدهای تجاری، به نمایش صادقانه پدیده‌های اقتصادی مشابه و افزایش قابلیت مقایسه کمک می‌نماید (هیأت

۱. مقاله مستخرج از پایان‌نامه دکتری

2. Tiwary & Thampy
3. Chen, Collins & Kravet
4. Lin, Jiang, Tang & He
5. Shakespeare
6. Herath & Albarqi
7. Habib, Hasan & Alhadi
8. Choi, Choi, Myers & Ziebart

استانداردهای حسابداری بین‌المللی، ۲۰۲۲). هیأت استانداردهای حسابداری مالی معتقد به تصویب استانداردهای حسابداری جهانی قابل مقایسه است، تا با مأموریت اصلی این هیأت (بهبود گزارشگری مالی به نفع سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی در بازارهای سرمایه) سازگار باشد (هیأت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۲۱). بنابراین رسیدن به حداکثر رفاه در جامعه جهانی در راستای تخصیص بهینه منابع امکان‌پذیر بوده، و لازمه آن اطلاعات می‌باشد. اطلاعات مالی به عنوان یکی از اطلاعات تاثیرگذار در تخصیص بهینه منابع، نتیجه گزارشگری مالی با کیفیت است. قابلیت مقایسه سبب بهبود کیفیت گزارشگری مالی شده، و در تخصیص بهینه منابع تاثیرگذار می‌باشد (وانگ و همکاران، ۲۰۲۱).

در بررسی مبانی نظری بعد از سال ۲۰۰۰، عمده پژوهش‌های انجام شده در خصوص قابلیت مقایسه در داخل و خارج کشور، در چهار بخش: ۱. تاثیر قابلیت مقایسه بر ... ۲. تاثیر ... بر قابلیت مقایسه ۳. بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه و ... ۴. روند (افزایش، کاهش) قابلیت مقایسه، طبقه‌بندی می‌شود. با توجه به اینکه هدف نهایی تدوین‌کنندگان استانداردها افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری است، این سوال مطرح می‌شود که علیرغم تمامی تلاش‌ها در راستای افزایش قابلیت مقایسه در سطح بین‌المللی آیا این امر محقق گردیده است؟ در حالی که هدف در طول سال‌های گذشته به حداکثر رساندن قابلیت مقایسه بوده و تمامی تلاش‌های نهادهای تدوین‌گر معطوف این امر می‌باشد، کمترین پژوهش‌ها نیز در این حوزه صورت گرفته است. ایزوکاوا^۱ (۲۰۲۱) روند قابلیت مقایسه را در کشور ژاپن، و کاناوی^۲ (۲۰۲۲) صرفاً در کشورهای توسعه یافته مورد بررسی قرار داده است. با بررسی‌های صورت گرفته در خصوص پژوهش‌های داخلی مشخص گردید که، مطالعات در سه حوزه اول بوده (به عنوان مثال، صفری و رضائی، ۱۳۹۹؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۹ و ...)، بنابراین پژوهشی در خصوص بررسی روند قابلیت مقایسه در داخل صورت نگرفته، در نتیجه یافته‌های حاصل از این پژوهش به تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری در کشورمان کمک می‌کند تا مشخص گردد، آیا تلاش‌های آنان در توسعه استانداردهای حسابداری همگرا با استانداردهای بین‌المللی سبب افزایش قابلیت مقایسه گردیده است یا خیر؟. همچنین نتایج بررسی پژوهش‌های داخلی مشخص می‌کند که، جهت اندازه‌گیری سطح

1. Wang, Chai, Shi, Dong & Yan
2. Isokawa
3. Conaway

مقایسه‌پذیری، بیشتر از مدل دی‌فرانکو و همکاران^۱ (۲۰۱۱) استفاده شده (به عنوان مثال، هاشمی دهچی و همکاران؛ عرب مازار یزدی و همکاران، ۱۴۰۱ و ...). در حالی که در این پژوهش از مدل بارث و همکاران^۲ (۲۰۱۲) بهره گرفته شده، بر اساس این مدل، معیار مقایسه‌پذیری گزارش‌های مالی، در سطح سال-صنعت-شرکت صورت می‌گیرد. بنابراین نتایج حاصل از این پژوهش سبب توسعه مبانی نظری پژوهش‌های گذشته در حوزه قابلیت مقایسه گردیده است.

پژوهش حاضر در جهت پاسخ به این ابهام است که، آیا تلاش‌های در حال انجام برای بهبود قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در طول زمان، سبب افزایش مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی شده است یا خیر؟. بر این اساس انجام پژوهشی جهت تعیین روند قابلیت مقایسه در طول سال‌های گذشته ضروری است. از طرفی با توجه به تاکید نهادهای استانداردگذار بین‌المللی بر این موضوع، به نظر می‌رسد مطالعه تطبیقی با کشور دیگری می‌تواند نتایج مفیدی در اختیار استفاده-کنندگان قرار دهد. به همین خاطر کشور امارت متحده عربی که بر اساس اعلام صندوق بین-المللی پول همانند ایران، کشور در حال توسعه بوده و نیز تولید ناخالص داخلی نزدیک به ایران دارد، انتخاب گردیده است. از طرفی استانداردهای حسابداری کشور ایران همگرا با استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی بوده و کشور امارات متحده عربی نیز این استانداردها را پذیرفته است. قانون تجارت کشور امارات متحده عربی همه شرکت‌ها را ملزم می‌کند که استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی را هنگام تهیه گزارشگری مالی خود اعمال کنند. همچنین هیچ استاندارد ملی حسابداری در این کشور وجود ندارد (هیأت استانداردهای حسابداری بین‌المللی، ۲۰۲۳).

بر این اساس انتظار می‌رود، نتایج حاصل از پژوهش، برای مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، پشتوانه‌ای علمی فراهم آورد تا بتواند به سرمایه‌گذاران و سهامداران در اتخاذ تصمیم اقتصادی سودمند کمک رساند. از این رو، پژوهش به دنبال پاسخ به پرسش اساسی زیر بوده است:

آیا میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در طول زمان (۱۰ سال گذشته) در دو کشور ایران و امارات متحده عربی افزایش یافته یا خیر؟ همچنین، آیا عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور، متفاوت بوده است یا خیر؟

1. De Franco, Kothari & Verdi

2. Barth, Landsman, Lang & Williams

در ادامه مقاله، ابتدا مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها مطرح می‌گردد؛ سپس روش‌شناسی پژوهش، روش تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها، متغیرهای پژوهش و تعریف عملیاتی آنها، مدل و یافته‌های پژوهش و در نهایت در قسمت بحث و نتیجه‌گیری، نتایج پژوهش ارائه و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی بیان می‌شود.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

هیأت استانداردهای حسابداری مالی (۲۰۱۰) بر این باور است که مقایسه‌پذیری به عنوان یکی از ویژگی‌های ارتقاءدهنده کیفیت گزارشگری مالی، استفاده‌کنندگان را به شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌ها بین مجموعه‌ای از پدیده‌های اقتصادی قادر می‌سازد. بر اساس چهارچوب مفهومی گزارشگری مالی هیأت استانداردهای حسابداری بین‌المللی نیز، اطلاعات مالی (در راستای سودمندی و مفید بودن)، باید مربوط باشند و آنچه را که مدنظر است به طور صادقانه نشان دهند. به هر حال، اطلاعات مرتبط با یک واحد تجاری، زمانی مفیدترند که بتوان آن اطلاعات را با اطلاعات مشابه در مورد سایر واحدهای تجاری و با اطلاعات مشابه در مورد همان واحد تجاری برای دوره یا تاریخ دیگری مقایسه کرد. دی‌فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) مقایسه‌پذیری را به عنوان اعمال رویه‌های حسابداری یکسان برای رویدادهای اقتصادی مشابه تعریف نمودند و معتقد بودند که اگر شرکت‌ها در مواجهه با رویدادهای اقتصادی مشابه، اعداد حسابداری مشابه را تولید نمایند، مقایسه‌پذیری حسابداری افزایش خواهد یافت. لیم (۲۰۲۱) در پژوهشی به این نتیجه رسید که، در صورت مقایسه‌پذیری سیستم حسابداری و روش‌های آن با سایر شرکت‌ها، استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی در موقعیت بهتری برای ارزیابی عملکرد شرکت‌ها قرار می‌گیرند.

ممکن است به دلیل استفاده شرکت‌ها از رویه‌های مختلف حسابداری، تفسیر اطلاعات گزارش‌های مالی برای استفاده‌کنندگان و ارزیابی فرصت‌های سرمایه‌گذاری جایگزین برای سرمایه‌گذاران دشوار باشد. در صورتی که گزارش‌های مالی با سطح بالای مقایسه‌پذیری، به آنها کمک می‌نماید تا اطلاعات را با هزینه کمتری پردازش نمایند. همچنین، مقایسه‌پذیری به آنان اجازه می‌دهد تا استنباط بهتری در مورد چگونگی تبدیل رویدادهای اقتصادی به ارقام حسابداری در آینده داشته باشند (بارث، ۲۰۱۳) ایمهوف و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه خود

1. Liem

2. Imhof, Barton & Hall

نتیجه گرفتند، وقتی سرمایه‌گذاران از نظر اطلاعاتی در معرض خطر بوده، و با خطرات انتخاب نامطلوب بالقوه قابل توجهی روبرو هستند، مقایسه‌پذیری از اهمیت بیشتری برخوردار خواهد بود. کیم و لیم^۱ (۲۰۱۶) به این نتیجه رسیدند که، مقایسه‌پذیری بالا، مدیران را در راستای انباشت اخبار بد ناامید کرده و باعث می‌شود سرمایه‌گذاران در مورد ریسک ورشکستگی شرکت در آینده احساس امنیت بیشتری بکنند. تدوین‌کنندگان استانداردها در سراسر جهان معتقدند که مقایسه‌پذیری یک ویژگی مهم برای استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی است (کاناوی، ۲۰۱۷). هیأت استانداردهای حسابداری مالی به همراه هیأت استانداردهای حسابداری بین‌المللی، بر هدف مشترک توسعه استانداردهای حسابداری با کیفیت بالا برای استفاده در بازارهای سرمایه جهانی تأکید دارند. زیرا هر دو هیأت معتقدند که مجموعه مشترک استانداردهای حسابداری با کیفیت بالا، قابلیت مقایسه و کارایی صورت‌ها و گزارش‌های مالی را افزایش می‌دهد و بازارهای جهانی را قادر می‌سازد تا با سایش کمتری حرکت نمایند (هیأت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۲۱). در خصوص اینکه آیا تلاش‌های نهادها، منجر به افزایش قابلیت مقایسه شده است یا خیر، ایزوکاوا^۲ (۲۰۲۱) با بررسی مقایسه اطلاعات حسابداری در ژاپن طی دوره ۳۰ ساله از ۱۹۸۸ تا ۲۰۱۷ نشان داد که در کشور ژاپن، قابلیت مقایسه در بلندمدت کاهش پیدا کرده و در راستای همگرایی با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی نیز، قابلیت مقایسه بهبود پیدا نکرده است. این در حالی است که، کاناوی (۲۰۲۲) در پژوهشی قابلیت مقایسه را در کشورهایی با اقتصاد پیشرفته مورد بررسی قرار داد. ۳۶ کشور با اقتصاد بزرگ در بازه سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۸ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که قابلیت مقایسه در طول زمان در کشورهای با اقتصاد بزرگ افزایش یافته است، اما در خصوص شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی بالاتری دارند، روند افزایش قابلیت مقایسه کند بوده است. همچنین کاناوی (۲۰۱۷) در پژوهشی قابلیت مقایسه را در ۱۵ کشور پیشرفته طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد که قابلیت مقایسه در طول زمان افزایش یافته است.

بورگشتالر، هیل و لویز^۳ (۲۰۰۶) در پژوهشی چنین نتیجه‌گیری می‌کنند که، بازارهای سرمایه توسعه یافته‌تر، از سطح قابلیت مقایسه بالاتری برخوردار هستند. بازارهای بزرگتر مستلزم مقررات

1. Kim & Lim
2. Isokawa
3. Burgstahler, Hail & Leuz

بهرتر، نظارت بیشتر سرمایه‌گذاران، و در نتیجه افزایش تقاضا برای صورت‌های مالی با کیفیت بالا و سطح بالای قابلیت مقایسه است. ایشان بیان می‌کنند، یکی از زیر ساخت‌های لازم برای چنین توسعه‌ای، اطلاعات مالی با کیفیت بوده، بنابراین رابطه مستقیمی بین اندازه بازار سرمایه و قابلیت مقایسه وجود دارد. کاناوی (۲۰۱۷) معتقد است، اندازه بازار سرمایه، عوامل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، مقایسه‌پذیری را تحت تاثیر قرار می‌دهد. ایشان بیان می‌کند، جهانی شدن سبب همگن شدن اقتصاد کشورها، و در نتیجه سبب افزایش قابلیت مقایسه می‌شود. همچنین داده‌های بانک جهانی (۲۰۲۳) در خصوص ارزش بازار شرکت‌های پذیرفته شده در بورس ایران از سال ۲۰۱۰ (۸۷ میلیارد دلار) تا ۲۰۲۰ (۲۲۰ میلیارد دلار) و کشور امارات متحده عربی از سال ۲۰۱۰ (۱۳۱ میلیارد دلار) تا ۲۰۲۰ (۲۹۵ میلیارد دلار)، توسعه بازارهای مالی در هر دو کشور را طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد، اما اندازه بازار در دو کشور یکسان نمی‌باشد. بر این اساس، می‌توان فرضیه اول و دوم پژوهش را بشرح زیر تدوین نمود:

۱- روند مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، صعودی بوده است.

۲- بین میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، تفاوت معناداری وجود داشته است.

به طور کلی، در راستای سنجش مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، دو رویکرد مبتنی بر ورودی‌ها و خروجی‌های سیستم گزارشگری مالی مطرح است. در این راستا، دی‌فرانکو و همکاران (۲۰۱۹) بر این عقیده‌اند که استفاده از معیارهای مبتنی بر ورودی‌ها می‌تواند چالش برانگیز باشد؛ زیرا باید تصمیم گرفته شود از کدام گزینه‌های حسابداری استفاده گردد، چگونه باید آنها را وزن کرد، چگونه باید تغییرات آنها را مدنظر قرار داد و در نهایت، استفاده از نمونه بزرگی از شرکت‌ها اغلب دشوار است. از این رو، پژوهشگرانی مانند گراس و پروتی^۲ (۲۰۱۷)، دی‌فرانکو و همکاران (۲۰۱۱)، کیم و همکاران^۳ (۲۰۱۳) و ییپ و یانگ^۴ (۲۰۱۲) بر این باورند که استفاده از رویکرد مبتنی بر خروجی‌های گزارشگری مالی، برای اندازه‌گیری مقایسه‌پذیری (قابلیت مقایسه) ارجحیت دارد.

1. Defranco, Hou & Mark

2. Gross & Perotti

3. Kim, Kraft & Ryan

4. Yip & Young

به هر حال، مقایسه‌پذیری تحت تأثیر دو گروه از عوامل قرار دارد. عوامل مرتبط با سطح شرکت و عوامل مرتبط با سطح کشور. در این مطالعه، به دلیل مشابه بودن عوامل در سطح دو کشور ایران و امارات متحده عربی، از جمله منشأ قانونی (هر دو کشور دارای قانون مدنی هستند) و از آنجایی که عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری به صورت مجزا در دو کشور بررسی شده است، تنها به عوامل مرتبط با سطح شرکت اکتفا شده است. در این زمینه، جفر و مک‌لی^۱ (۲۰۰۷) معتقدند که حتی اگر کشور دلیل اصلی تفاوت در میزان مقایسه‌پذیری باشد، این بدان معنا نیست که سایر عوامل (عوامل مرتبط با سطح شرکت) باید نادیده گرفته شوند. عوامل مرتبط با سطح شرکت شامل اندازه شرکت، سودآوری، رشد شرکت، عدم تقارن اطلاعاتی و استانداردهای حسابداری است (کاناوی، ۲۰۱۷).

اندازه شرکت: در رابطه با عامل اندازه و بزرگی شرکت، برادشاو و همکاران^۲ (۲۰۰۹) بر این باورند که شرکت‌های بزرگ‌تر، تحت نظارت بیشتر قانون‌گذاران و سرمایه‌گذاران هستند که اختیار گزارشگری مالی آنها را محدود می‌سازد. به بیان دیگر، سرمایه‌گذاران شرکت‌های بزرگ‌تر، تقاضای بیشتری برای اطلاعات مالی با سطح بالای مقایسه‌پذیری را دارند. از این رو، انتظار می‌رود با افزایش بزرگی شرکت، میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی نیز افزایش یابد. کاناوی (۲۰۱۷) بیان می‌کند، علاوه بر تمام تلاش تدوین‌کنندگان استانداردها در راستای افزایش مقایسه‌پذیری، این موضوع در گزارشگری مالی شرکت‌های کوچک نسبت به شرکت‌های بزرگ‌تر کمتر می‌باشد. شرکت‌های بزرگ‌تر به دلیل مدیریت سود کمتر و نوسان کمتر در بازده دارایی‌ها، از مقایسه‌پذیری بالاتری برخوردارند (روس و همکاران^۳، ۲۰۲۰).

سودآوری: در رابطه با عامل سودآوری شرکت، کاسینو و گاسن^۴ (۲۰۱۵) معتقدند برای شرکت‌های سودآورتر، که با افشاء بیشتری (در حال و آینده) همراه هستند، سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی نیز باید بیشتر باشد. کاناوی (۲۰۱۷) بیان می‌کند که مقایسه‌پذیری در شرکت‌های با سودآوری کمتر در بلندمدت کاهش می‌یابد.

1. Jaafar & Mcleay
2. Bradshaw, Miller & serafeim
3. Ross, Shi, & Xie
4. Cascino & Gassen

رشد شرکت: در رابطه با عامل رشد شرکت، کور^۱ (۲۰۰۱) بر این باور است که ارتباط بین رشد شرکت و مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، به صورت قطعی یک‌طرفه نیست. از یک سو، رشد شرکت می‌تواند نشان‌دهنده عدم اطمینان بیشتر مرتبط با پروژه‌های جدید یا فرصت‌های رشد باشد که مانع از افزایش مقایسه‌پذیری می‌گردد. از سوی دیگر، شرکت‌های دارای میزان رشد بیشتر، ممکن است به دلیل افزایش تقاضای سرمایه خارجی، اطلاعات حسابداری با سطح بالای مقایسه‌پذیری را برای جذب سرمایه‌گذاران تهیه و گزارش نمایند. بیسواز و همکاران^۲ (۲۰۲۲) معتقدند که شرکت‌های رشدی، تمایل برای ارائه صورت‌های مالی قابل مقایسه دارند، زیرا چنین شرکت‌هایی با مشکلات عدم تقارن اطلاعاتی مواجه بوده و دسترسی محدودی به تامین مالی دارند، که برای سرمایه‌گذاری و نوآوری برای حفظ مزیت رقابتی حیاتی است. با این حال، شرکت‌های رشدی سیستم‌های حسابداری توسعه نیافته و کنترل‌های داخلی ضعیف‌تری داشته، و در نتیجه سطوح پایین‌تری از مقایسه را در پی دارند.

عدم تقارن اطلاعاتی: مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی برای شرکت‌های دارای سطح بالای عدم تقارن اطلاعاتی، باید کمتر باشد؛ زیرا عدم تقارن اطلاعاتی کمتر (پراکندگی کمتر در نتایج مالی مشاهده شده) با گزارش‌دهی مکرر و با کیفیت بالاتر همراه است (فو و همکاران^۳، ۲۰۱۲). قابلیت مقایسه، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران را کاهش، و نظارت آنها بر شرکت‌ها را تسهیل می‌کند (چایهان و کامار^۴، ۲۰۱۹).

استانداردهای حسابداری: نتایج پژوهش‌های قبلی (به عنوان مثال، لنگ و همکاران^۵، ۲۰۰۶؛ بارث و همکاران، ۲۰۱۲؛ بروشت و همکاران^۶، ۲۰۱۳؛ هانگ و یین^۷، ۲۰۲۰) حاکی از آن است که پیروی از استانداردهای حسابداری یکسان، به طور کلی مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. به بیان دیگر، پیروی از استانداردهای مشابه، مجموعه رفتارهای حسابداری مجاز را محدود، و پراکندگی در نتایج مالی مشاهده شده را کاهش می‌دهد. کاناوی (۲۰۲۲) معتقد است، قابلیت مقایسه در کشورهایی که از استانداردهای ملی همگرا با استانداردهای گزارشگری

1. Core
2. Biswas, Habib & Ranasinghe
3. Fu, Kraft & Zhang
4. Chauhan & Kumar
5. Lang, Raedy & Wilson
6. Brochet, Jagolinzer & Riedl
7. Huang & Yan

مالی بین‌المللی استفاده می‌کنند، در بلند مدت از رشد بیشتری برخوردار است. در حالی که کشورهایایی که این استانداردها را پذیرفته‌اند به سطح بهینه مقایسه‌پذیری رسیده، و روند افزایش آن در بلند مدت کند می‌باشد. در پژوهش حاضر به دلیل بررسی عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری به صورت مجزا در دو کشور ایران و امارات متحده عربی و استفاده از استانداردهای حسابداری مشابه در سطح هر کشور (پذیرش یا همگرایی استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی)، از بررسی این عامل صرف‌نظر شده است.

در رابطه با منشاء قانونی که به طور گسترده سطح حمایت از سرمایه‌گذاران در یک کشور را نشان می‌دهد. لاپورتا و همکاران^۱ (۱۹۹۹) معتقدند که کشورهای دارای قانون عرفی با میزان مقایسه‌پذیری (قابلیت مقایسه) بالاتری همراه هستند. این در حالی است که در کشورهای دارای قانون مدنی، ضمن حمایت ضعیف از سرمایه‌گذاران، مالکیت متمرکز شرکت و کیفیت نظارتی ضعیف منجر به عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر می‌شود. لازم به توضیح است دو کشور ایران و امارات متحده عربی از قانون مدنی برخوردارند.

با توجه به مطالب مذکور، فرضیه‌های سوم تا ششم به شرح ذیل صورت‌بندی شده است:

۳- در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، اندازه شرکت بر میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی مؤثر بوده است.

۴- در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، سودآوری شرکت بر میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی مؤثر بوده است.

۵- در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، رشد شرکت بر میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی مؤثر بوده است.

۶- در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی، عدم تقارن اطلاعاتی بر میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی مؤثر بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

نظر به این که پژوهش حاضر به بررسی روند (افزایش یا کاهش) مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی در طول زمان پرداخته است؛ از

1. La Porta, Lopez, Shleifer & Vishny

نوع پژوهش‌های توسعه‌ای می‌باشد. به دلیل استفاده از داده‌ها و اطلاعات صورت‌ها و گزارش‌های مالی شرکت‌ها (داده‌های تاریخی)، از نوع مطالعات پس‌رویدادی (گذشته‌نگر) است. پژوهش حاضر به لحاظ روش اجرا از نوع پژوهش‌های همبستگی است. فرضیه اول و فرضیه‌های سوم تا ششم پژوهش بر اساس مدل‌های رگرسیونی تلفیقی/ ترکیبی و همچنین، فرضیه دوم بر مبنای آماره t با دو نمونه مستقل، آزمون و تحلیل‌های آماری به کمک نرم‌افزار ایویوز ۹ انجام شده است.

جهت انجام مطالعه تطبیقی، کشور امارات متحده عربی انتخاب گردیده است. هر دو کشور توسط صندوق بین‌المللی پول (۲۰۲۰) به عنوان در حال توسعه معرفی گردید. نزدیکی اقتصاد دو کشور از لحاظ تولید ناخالص داخلی در بین کشورهای در حال توسعه، در دسترس بودن داده‌های مالی و معاملاتی سهام شرکت‌های این کشور و نزدیکی استانداردهای حسابداری در دو کشور، که ایران همگرا با استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی بوده و امارات متحده عربی اجرای این استانداردها را الزامی نموده است.

داده‌های مطالعه حاضر، شامل داده‌های گزارش‌های مالی و اطلاعات بازار شرکت‌های مورد بررسی در کشورهای مورد مطالعه بوده است. گزارش‌های مالی در کشور ایران با مراجعه به سایت سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال) و در کشور امارات، با مراجعه به سایت شرکت‌ها و گزارشات مالی هر شرکت استخراج گردید. اطلاعات بازار در ایران با مراجعه به سایت شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، و در خصوص کشور امارات از سایت www.investing.com گردآوری گردید.

جامعه مورد مطالعه این پژوهش، متشکل از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی در دوره زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰ و دوره زمانی معادل آن ۲۰۱۲ الی ۲۰۲۱ (دوره ۱۰ ساله) می‌باشد. جهت انتخاب نمونه معیارهای زیر مد نظر می‌باشد:

به پیروی از کاناوی (۲۰۱۷)، صناعی انتخاب می‌گردد که حداقل ۵ شرکت در دوره زمانی پژوهش داشته باشند، قبل از سال مالی ۱۳۹۰ (۲۰۱۱) در تابلوی معاملاتی بورس کشور مربوطه پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۴۰۰ (۲۰۲۱) حذف نشده باشند. در طی دوره پژوهش تغییر سال مالی نداده باشند. پایان سال مالی برای شرکت‌های ایرانی منتهی به پایان اسفند و برای

شرکت‌های کشور امارات متحده عربی منتهی به ماه دسامبر باشد. با توجه به اینکه مقایسه‌پذیری در سطح صنعت صورت می‌گیرد، شرکت‌های هلدینگ در هر صنعت به دلیل فعالیت متفاوت با صنعت مربوطه از نمونه حذف می‌شوند. همچنین، شرکت‌هایی که داده‌های مالی را تنها برای یک دوره مالی ارائه نکرده‌اند از نمونه حذف می‌شوند. بر اساس مدل پژوهش، معیار مقایسه‌پذیری گزارش‌های مالی، در سطح سال-صنعت-شرکت صورت می‌گیرد، بنابراین باید صنایع انتخابی در هر دو کشور یکسان باشند. با توجه به اینکه کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس کشور امارات متحده عربی ۱۷۸ شرکت بوده، با اعمال شرایط فوق، صنایع انتخابی شامل، صنایع غذایی و آشامیدنی، املاک و مستغلات، بیمه، بانکداری و سیمان می‌باشد. همچنین با توجه به اینکه مقایسه در سطح صنعت بوده، بنابراین تمامی شرکت‌های هر صنعت در صورت داشتن شرایط بالا انتخاب گردیده است. در ایران نیز به تبعیت از مدل پژوهش، صنایع همسان با کشور امارات متحده عربی انتخاب گردید. بر این اساس پس از اعمال شرایط فوق ۵۰ شرکت از ایران و ۵۵ شرکت از امارات متحده عربی مورد مطالعه قرار گرفت.

روش تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها

در راستای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها در این پژوهش، از روش «داده‌های تلفیقی/ ترکیبی» استفاده شده است. ضرورت استفاده از این روش، در جهت افزایش تعداد مشاهدات، کاهش ناهمسانی واریانس، بالا بردن درجه آزادی و کاهش هم‌خطی میان متغیرها است. در پژوهش حاضر برای آزمون فرضیه اول و فرضیه‌های سوم تا ششم در سطح کل شرکت‌ها در دو کشور ایران و امارات متحده عربی (یعنی؛ بررسی روند کلی مقایسه‌پذیری در طول سال‌های ۱۳۹۱-۱۴۰۰ یا معادل آن، یعنی در طول سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۲۱ و همچنین، تعیین عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری در دو کشور به صورت مجزا)، به پیروی از کاناوی (۲۰۱۷)، دو مدل رگرسیونی زیر در حالت تلفیقی/ ترکیبی تخمین زده شد:

$$COMP_{it} = \beta_0 + \beta_1 TT_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$COMP_{it} = \beta_0 + \beta_1 SIZE_{it} + \beta_2 EPS_{it} + \beta_3 SG_{it} + \beta_4 SDRET_{it} + \varepsilon_{it}$$

$COMP_{it}$ امتیاز مقایسه‌پذیری شرکت i در سال t است و TT یک متغیر گسسته زمانی از ۱ تا ۱۰ برای سنجش روند زمانی است که نشان‌دهنده پیشرفت زمان در طول سال‌های پژوهش ۱۳۹۱-۱۴۰۰ یا ۲۰۱۲-۲۰۲۱ است. $SIZE_{it}$ اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت)،

EPS_{it} سودآوری شرکت (سود هر سهم)، SG_{it} رشد شرکت (بر مبنای رشد فروش شرکت)، $SDRET_{it}$ عدم تقارن اطلاعاتی (بر اساس انحراف معیار بازده روزانه سهام شرکت). اگر قابلیت مقایسه در حال افزایش (کاهش) باشد، ضریب زمان (β_1)، مثبت (منفی) خواهد بود. به عبارتی، در این مرحله مشخص خواهد شد که آیا در طول دوره زمانی پژوهش، مقایسه‌پذیری افزایش پیدا کرده است یا نه.

در نهایت، برای آزمون فرضیه دوم پژوهش، از آماره t با دو نمونه مستقل، استفاده بعمل آمده است. قبل از تخمین مدل‌های رگرسیونی جهت آزمون فرضیه‌های اول و سوم تا ششم، اقدام به انتخاب الگوی مناسب رگرسیونی شد. ابتدا با استفاده از آزمون F لیمر به انتخاب مدل داده‌های تلفیقی در برابر مدل داده‌های ترکیبی پرداخته شد. در صورتی که مقدار احتمال آماره F لیمر کم‌تر از سطح معناداری ۵ درصد باشد، استفاده از روش داده‌های تلفیقی منطقی است. در غیر این صورت اگر سطح معناداری از ۵ درصد بیش‌تر باشد، استفاده از روش داده‌های تلفیقی مناسب است (یافی، ۲۰۰۳). فرضیه H_1 این آزمون بیانگر وجود تفاوت معنادار در بین ضریب تعیین دو روش است. جهت عدم انتخاب مدل داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های ترکیبی، از آزمون هاسمن استفاده خواهد شد. فرضیه H_1 این آزمون نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار در ضرایب برآوردی دو روش داده‌های ترکیبی با اثرات ثابت و تصادفی است. در صورت پذیرش فرضیه H_0 از روش ترکیبی با اثرات تصادفی و در صورت پذیرش فرضیه H_1 از روش ترکیبی با اثرات ثابت استفاده خواهد گردید (یافی، ۲۰۰۳).

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل اول پژوهش حاضر، متغیر روند زمانی^۲ است که برای محاسبه آن از یک متغیر گسسته زمانی از ۱ تا ۱۰ استفاده شد که نشان‌دهنده پیشرفت زمان در طول سال‌های پژوهش ۱۳۹۱-۱۴۰۰ یا ۲۰۱۲-۲۰۲۱ بوده و برای آزمون فرضیه اول پژوهش از آن استفاده بعمل آمده است.

1. Yafee

2. Time Trend (TT)

همچنین، متغیر مستقل دوم در این مطالعه، عوامل شرکتی مؤثر بر سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات متحده عربی شامل اندازه شرکت^۱ (لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت)، سودآوری شرکت^۲ (سود هر سهم)، رشد شرکت^۳ (بر مبنای رشد فروش شرکت) و عدم تقارن اطلاعاتی^۴ (بر اساس انحراف معیار بازده روزانه سهام شرکت) بوده و برای آزمون فرضیه‌های سوم تا ششم پژوهش از آنها استفاده بعمل آمده است.

متغیر وابسته این پژوهش مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی^۵ است. در حال حاضر روش متداول و مرسوم جهت اندازه‌گیری سطح مقایسه‌پذیری، به‌کارگیری مدل دی‌فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) است. آنها مقایسه‌پذیری را با استفاده از رگرسیون سری زمانی سود سه ماهه بر بازده سهام اندازه‌گیری نمودند. بارث و همکاران (۲۰۱۲) مدل دی‌فرانکو را تعدیل نموده و از سود سالانه برای ارزیابی مقایسه سیستم‌های حسابداری در یک محیط بین‌المللی استفاده نمودند. آنها رگرسیونی از بازده بر روی سود را برای تعریف مقایسه‌پذیری پیاده‌سازی نمودند. با توجه به استفاده قبلی از مدل بارث و همکاران (۲۰۱۲) در یک محیط بین‌المللی (به عنوان مثال: بارث و همکاران (۲۰۱۲)؛ کاناوی (۲۰۲۲) و ...) و در دسترس بودن کمتر داده‌های مالی فصلی برای بعضی از شرکت‌ها در کشور امارات متحده عربی، در این پژوهش نیز، مدل بارث و همکاران (۲۰۱۲) به عنوان معیار محاسبه مقایسه‌پذیری استفاده شده است. بر اساس این مدل، معیار مقایسه‌پذیری (قابلیت مقایسه) گزارش‌های مالی، در سطح سال-صنعت-شرکت و به صورت چرخشی (طی دوره ۵ ساله) در هر کشور محاسبه می‌شود و شرکت‌هایی با پیروی از هر مجموعه‌ای از استانداردهای حسابداری را می‌تواند شامل شود.

سنجش معیار مقایسه‌پذیری، دارای پنج مرحله به شرح ذیل است:

1. SIZE
2. EPS
3. SG
4. SDRET
5. Comparability (COMP)

مرحله اول: رابطه بین بازده سهام و سود حسابداری در سطح کشور-سال-صنعت-شرکت به صورت چرخشی (طی دوره ۵ ساله) برآورد شده است:

$$RET_{it}^{Cj} = \beta_{0t}^{Cj} + \beta_{1t}^{Cj} \left[\frac{NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \beta_{2t}^{Cj} \left[\frac{\Delta NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \beta_{3t}^{Cj} Loss_{it} + \beta_{4t}^{Cj} Loss_{it} \\ * \left[\frac{NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \beta_{5t}^{Cj} Loss_{it} * \left[\frac{\Delta NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \varepsilon_{it}^{Cj}$$

G_j مضرب ارزش‌گذاری مربوط به سیستم حسابداری برای کشور C در صنعت J است. بنابراین، β در سطح هر کشور-سال-شرکت در نمونه صنعت متفاوت خواهد بود. $(\Delta NI) NI$ سود خالص قبل از مالیات به ازای هر سهم (تغییر سود خالص قبل از مالیات به ازای هر سهم) برای شرکت i در پایان سال t است. P قیمت هر سهم و RET بازده حاصل از خرید و نگهداری سهام است. Loss برای شرکت‌های زیان‌ده برابر با ۱ و در غیر این صورت، برابر ۰ است، این موضوع بیانگر این است که سودده یا زیان‌ده بودن شرکت‌ها بر مدل تاثیر دارد.

نحوه برآورد این مدل به این صورت است که مثلاً برای هر شرکت در صنعت پالایش در سال ۱۳۹۱ و برای کشور ایران (و معادل آن برای کشور امارات در سال ۲۰۱۲)، یک رابطه و برای سال ۱۳۹۲ و معادل آن (سال ۲۰۱۳)، رابطه دیگری استخراج شده است. این کار برای کل سال‌های نمونه در هر صنعت و برای هر کشور در صنعت پالایش و سایر صنایع مورد بررسی انجام شده است.

مرحله دوم: بازده سهام برای هر شرکت و با توجه به صنعتی که در آن فعالیت دارد و با در نظر گرفتن مدل خود آن شرکت در کشور مربوطه برای هر سال به شرح ذیل محاسبه شد:

$$\widehat{RET}_{it}^{Cj} = \hat{\beta}_{0t}^{Cj} + \hat{\beta}_{1t}^{Cj} \left[\frac{NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \hat{\beta}_{2t}^{Cj} \left[\frac{\Delta NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \hat{\beta}_{3t}^{Cj} Loss_{it} + \hat{\beta}_{4t}^{Cj} Loss_{it} \\ * \left[\frac{NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \hat{\beta}_{5t}^{Cj} Loss_{it} * \left[\frac{\Delta NI_{it}}{P_{it-1}} \right]$$

مرحله سوم: بازده سهام با استفاده از مدل‌های سایر شرکت‌ها، برای هر شرکت و با در نظر گرفتن صنعت مربوطه در هر سال و در کشور مربوطه به شرح ذیل محاسبه شد (n تعداد شرکت‌ها در هر صنعت است):

$$\widehat{RET}_{it}^{C_j^n} = \hat{\beta}_{0t}^{C_j^n} + \hat{\beta}_{1t}^{C_j^n} \left[\frac{NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \hat{\beta}_{2t}^{C_j^n} \left[\frac{\Delta NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \hat{\beta}_{3t}^{C_j^n} Loss_{it} + \hat{\beta}_{4t}^{C_j^n} Loss_{it} \\ * \left[\frac{NI_{it}}{P_{it-1}} \right] + \hat{\beta}_{5t}^{C_j^n} Loss_{it} * \left[\frac{\Delta NI_{it}}{P_{it-1}} \right]$$

به بیان دیگر، در این مرحله بازده یک شرکت با استفاده از مدل‌های سایر شرکت‌ها در همان صنعت و در هر کشور به صورت مجزا برآورد شد. مثلاً بازده نمونه شرکت پالایشی در ایران با استفاده از اطلاعات آن در سال ۱۳۹۱ و با مدل سایر شرکت‌های پالایشی در آن کشور و برای سال معادل میلادی آن (یعنی، سال ۲۰۱۲) در کشور امارات متحده عربی به صورت مجزا محاسبه گردید.

مرحله چهارم: در این مرحله، قدرمطلق تفاوت بین بازده پیش‌بینی شده یک شرکت در کشور خود و بازده پیش‌بینی شده همان شرکت با استفاده از مدل سایر شرکت‌ها در آن صنعت محاسبه شد. به عبارتی، در این مرحله، قدرمطلق تفاوت بین مرحله دوم و سوم به شرح ذیل محاسبه گردید:

$$DIFF_{it}^{C_j, C_j^n} = \left| \widehat{RET}_{it}^{C_j} - \widehat{RET}_{it}^{C_j^n} \right|$$

مرحله پنجم: مقایسه‌پذیری به عنوان منفی لگاریتم طبیعی میانه اعداد محاسبه شده در مرحله چهارم و به شرح ذیل تعریف شد:

$$COMP_{it} = -\ln[\text{Median}(DIFF_{it}^{C_j, C_j^n})]$$

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی مرتبط با متغیر سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی و همچنین، عوامل مؤثر بر سطح مقایسه‌پذیری در دو کشور ایران و امارات متحده عربی در جدول ۱ ارائه شده است. لازم به توضیح است به دلیل گسستگی و ترتیبی بودن متغیر روند زمانی، آمار توصیفی این متغیر فاقد محتوای اطلاعاتی بوده و لذا از ارائه آمار توصیفی مرتبط با آن خودداری شده است.

مقایسه ضریب تغییرات (نتیجه تقسیم انحراف معیار بر میانگین) طی دوره ۱۰ ساله پژوهش حاکی از آن است که میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران در مقایسه با کشور امارات متحده

عربی، دارای پراکندگی کم‌تر، در نتیجه طی دوره پژوهش با ثبات و پایدار بوده است. همچنین، میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران در مقایسه با کشور امارات متحده عربی به طور قابل ملاحظه‌ای بیش‌تر بوده است. این امر نشان می‌دهد که در کشور ایران در مقایسه با کشور امارات متحده عربی، طی دوره ۱۰ ساله پژوهش، سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، نوسان کمتری داشته، و بیش‌تر از کشور امارات متحده عربی است؛ به طوری که دو کشور ایران و امارات متحده عربی، به طور متوسط از سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، به ترتیب برابر با ۰/۷۰ و ۰/۵۶ برخوردار بوده‌اند.

نتایج حاصل از آزمون جاک برا بیانگر نرمال بودن متغیر وابسته مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات متحده عربی طی دوره پژوهش است. زیرا مقدار احتمال آماره جاک برا برای این متغیر، بیش‌تر از ۵ درصد بوده است. نرمال بودن متغیر وابسته یکی از پیش فرض‌های مدل‌های رگرسیونی حداقل مربعات معمولی است.

در بین متغیرهای کنترلی، رشد شرکت و عدم تقارن اطلاعاتی در کشور ایران در مقایسه با کشور امارات متحده عربی، از میزان ضریب تغییرات و پراکندگی بسیار کم‌تر و در نتیجه ثبات و پایداری بسیار بیش‌تری طی دوره پژوهش برخوردار بوده‌اند.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

معیارها کشور- متغیرها	تعداد	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	ضریب تغییرات	آماره جاک‌کبرا	احتمال جاک‌کبرا
ایران- مقایسه‌پذیری COMP	۵۰۰	۰/۷۰	۰/۶۷	۵/۷۵	-۳/۵۴	۱/۶۶	۲/۳۷	۱/۹۴	۰/۳۸
ایران- اندازه شرکت SIZE	۵۰۰	۱۵/۶۵	۱۴/۹۴	۲۳/۰۵	۱۰/۳۳	۲/۶۳	۰/۱۷	۶۰/۵۸	۰/۰۰
ایران- سودآوری شرکت EPS	۵۰۰	۶۹۴/۳	۲۸۹	۹۲۸۳	-۱۴۵۳	۱۳۰۲/۱	۱/۸۸	۵۳۱/۶	۰/۰۰
ایران- رشد شرکت SG	۵۰۰	۰/۲۸	۰/۱۹	۱/۸۵	-۰/۷۵	۰/۴۸	۱/۷۱	۱۱۱/۴	۰/۰۰
ایران- عدم تقارن اطلاعاتی SDRET	۵۰۰	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۴۱	۰/۰۰۲	۰/۰۲	۱/۰۰	۸۳۰/۶	۰/۰۰
امارات- مقایسه‌پذیری COMP	۵۵۰	۰/۵۶	۰/۶۳	۶/۷۵	-۵/۸	۱/۶۸	۳	۱/۵۶	۰/۴۶

معیارها کشور-متغیرها	تعداد	میانگین	میانه	ماکریم	مینیم	انحراف معیار	ضرب تغییرات	آماره جارک‌کبرا	احتمال جارک‌کبرا
امارات-اندازه شرکت SIZE	۵۵۰	۱۵/۳۳	۱۴/۹	۲۱/۹	۱۰/۵۶	۲/۱۶	۰/۱۴	۲۲/۸۵	۰/۰۰
امارات-سودآوری شرکت EPS	۵۵۰	۰/۴۶	۰/۱۶	۱۱/۸۵	-۰/۹۲	۱/۴	۳/۰۴	۹۶۲/۹۴	۰/۰۰
امارات-رشد شرکت SG	۵۵۰	۰/۰۶	۰/۰۳	۱/۳۷	-۰/۰۶	۰/۲۸	۴/۶۷	۸۴۵/۱۹	۰/۰۰
امارات-عدم تقارن SDRET اطلاعاتی	۵۵۰	۰/۰۶	۰/۰۴	۰/۶۳	۰/۰۱	۰/۰۹	۱/۵	۹۵۸/۲۲	۰/۰۰

قبل از آزمون فرضیه‌های اول و سوم تا ششم، به انتخاب الگوی مناسب رگرسیونی در دو کشور ایران و امارات پرداخته شد. نتایج آزمون‌های F لیمر و هاسمن در ذیل جدول مدل‌های رگرسیونی ارائه شده است.

مدل‌های رگرسیونی تلفیقی تأثیر متغیر روند زمانی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران و مدل ترکیبی با اثرات تصادفی تأثیر متغیر روند زمانی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور امارات در جدول ۲ ارائه شده است. نتایج حاصل در جدول ۲ نشان می‌دهد که تأثیر متغیر روند زمانی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات، مثبت (به ترتیب، ۰/۱۸ و ۰/۱۵) و با توجه به احتمال آماره t (۰/۰۰۰۰) معنادار بوده است. این موضوع نشان می‌دهد که روند مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات طی دوره ۱۰ ساله اخیر، افزایشی (صعودی) بوده است. از این رو، فرضیه اول پژوهش تأیید می‌شود. این امر حاکی از آن است که طی دوره ۱۰ ساله اخیر، مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشورهای در حال توسعه ایران و امارات، از روند صعودی برخوردار بوده است. نتایج مربوط به آماره F نیز حاکی از معناداری مدل‌ها در حالت کلی بوده و مدل‌ها با توجه به نتایج آماره دووین-واتسون، فاقد مشکل خودهمبستگی بوده‌اند.

علاوه بر آن، نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که طی دوره ۱۰ ساله پژوهش، به ترتیب، حدود ۹/۶ درصد و ۶/۸ درصد از تغییرات میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی تحت تأثیر متغیر روند زمانی در کشورهای ایران و امارات بوده است.

نتایج آماره جارک‌کبرا نیز حاکی از نرمال بودن باقی‌مانده‌های مدل‌های رگرسیونی است.

با توجه به مثبت و معنادار بودن تأثیر متغیر روند زمانی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات، فرضیه اول پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۲. تأثیر روند زمانی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات

امارات		ایران			آماره‌ها - کشور	
احتمال	مقدار	ضرایب	احتمال	مقدار آماره	ضرایب	متغیرها
آماره t	آماره t	رگرسیون	آماره t	t	رگرسیون	
۰/۰۰۰۰	۸/۹۹	۱/۳۸	۰/۰۰۰۰	۱۱/۱۴	۱/۶۹	مقدار ثابت C
۰/۰۰۰۰	۶/۳۹	۰/۱۵	۰/۰۰۰۰	۷/۳۶	۰/۱۸	روند زمانی TT
ایران - مدل رگرسیونی تلفیقی						
آماره دوربین -	احتمال	احتمال جارک‌برا	مقدار جارک‌برا	ضریب تعیین	ضریب تعیین	
واتسون	آماره F	باقیمانده	باقیمانده	تعدیل شده	تعدیل شده	
۱/۸۲۴	۰/۰۰۰۰	۰/۴۰۰	۱/۸۳۴	۰/۰۹۶	۰/۰۱۰	
آزمون هاسمن			آزمون F لیمر			
احتمال	درجه آزادی	مقدار کای‌دو	احتمال	درجه آزادی	F مقدار	
—	—	—	۰/۰۵۹۰	(۴۹ و ۴۴۹)	۱/۳۶	
امارات - مدل رگرسیونی ترکیبی با اثرات تصادفی						
آماره دوربین -	احتمال	احتمال جارک‌برا	مقدار جارک‌برا	ضریب تعیین	ضریب تعیین	
واتسون	آماره F	باقیمانده	باقیمانده	تعدیل شده	تعدیل شده	
۱/۸۶۱	۰/۰۰۰۰	۰/۴۰۰	۱/۸۳۴	۰/۰۶۸	۰/۰۶۹	
آزمون هاسمن			آزمون F لیمر			
احتمال	درجه آزادی	مقدار کای‌دو	احتمال	درجه آزادی	F مقدار	
۱/۰۰۰۰	۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱۱۸	(۵۴ و ۴۹۴)	۱/۵۳	

در راستای آزمون فرضیه دوم پژوهش، نتایج مرتبط با مقایسه میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات از طریق آزمون t با دو نمونه مستقل در جدول ۳ ارائه شده است.

نتایج حاصل از مقایسه میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران با میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور امارات حاکی از آن است که طی دوره ۱۰ ساله اخیر، میانگین

مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور در حال توسعه ایران نسبت به کشور در حال توسعه امارات، به طور چشمگیری بیش تر نبوده است. از این رو، فرضیه دوم پژوهش رد می‌شود.

جدول ۳. نتایج مرتبط با مقایسه میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات

سطح مقایسه	درجه آزادی	مقدار آزمون t	احتمال آزمون t
مقایسه میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی امارات با ایران	۱۰۴۸	۱/۴۲	۰/۱۵۵۶

در راستای آزمون فرضیه‌های سوم الی ششم پژوهش، مدل‌های رگرسیونی تلفیقی تأثیر عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات در جدول ۴ ارائه شده است. نتایج حاصل در جدول ۴ نشان می‌دهد که در کشورهای ایران و امارات متحده عربی، تأثیر اندازه شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، مثبت و معنادار و در مقابل، تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر سطح مقایسه‌پذیری، منفی و معنادار بوده است. به بیان دیگر، در این دو کشور، با افزایش بزرگی شرکت، میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی نیز به طور چشمگیری افزایش یافته است. این در حالی است که با افزایش میزان عدم تقارن اطلاعاتی در این دو کشور، سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است. دیگر نتایج حاکی از آن است که در کشور ایران، تأثیر رشد شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری، منفی و معنادار و در مقابل، در کشور امارات متحده عربی، تأثیر رشد شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری، مثبت و معنادار بوده است. این امر نشان‌دهنده عدم اطمینان بیشتر مرتبط با پروژه‌های جدید یا فرصت‌های رشد همزمان با افزایش رشد شرکت‌ها در کشور ایران می‌باشد. در خصوص فرضیه چهارم، در کشور ایران، شرکت‌های دارای رشد فروش بیش تر (سودآوری)، از سطح مقایسه‌پذیری پایین تر و در نتیجه کیفیت پایین تر گزارشگری مالی برخوردار بوده‌اند. این در حالی است که در کشور امارات، همزمان با افزایش رشد فروش (سودآوری)، در راستای جذب سرمایه‌گذاران خارجی، شرکت‌ها اطلاعات حسابداری با سطح بالای مقایسه‌پذیری تهیه و گزارش نموده‌اند. بر این اساس، فرضیه چهارم پژوهش رد می‌شود (عدم تأثیر سودآوری بر میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی). این در حالی است که شواهد کافی برای رد فرضیه‌های سوم، پنجم و ششم

پژوهش وجود ندارد. نتایج مربوط به آماره F نیز حاکی از معناداری مدل‌ها در حالت کلی بوده و مدل‌ها با توجه به نتایج آماره دوربین-واتسون، فاقد مشکل خودهمبستگی بوده‌اند. علاوه بر آن، نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که طی دوره ۱۰ ساله پژوهش، به ترتیب، حدود ۱۶ درصد و ۲۳/۲ درصد از تغییرات میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشورهای ایران و امارات، تحت تأثیر عوامل سطح شرکت به ویژه عوامل اندازه (بزرگی) شرکت، رشد شرکت و میزان عدم تقارن اطلاعاتی بوده است. نتایج آماره جاک برای نیز حاکی از نرمال بودن باقی‌مانده‌های مدل‌های رگرسیونی است. با توجه به معنادار بودن تأثیر عوامل اندازه (بزرگی) شرکت، رشد شرکت و میزان عدم تقارن اطلاعاتی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات، فرضیه‌های سوم، پنجم و ششم پژوهش تأیید و فرضیه چهارم رد می‌شود (عدم تأثیر سودآوری بر میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی).

جدول ۴. تأثیر عوامل مؤثر بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات

امارات			ایران			آماره‌ها- کشور
احتمال	مقدار	ضرایب	احتمال	مقدار	ضرایب	متغیرها
آماره t	آماره t	رگرسیونی	آماره t	آماره t	رگرسیونی	
۰/۰۷۰۳	-۱/۸۱	-۰/۹۹	۰/۰۰۰۱	۳/۹۷	۶/۵۷	مقدار ثابت C
۰/۰۰۶۹	۲/۷۱	۰/۰۹	۰/۰۰۱۰	۳/۳۲	۰/۳۶	اندازه شرکت SIZE
۰/۰۵۹۷	۱/۸۹	۰/۱۰	۰/۱۳۶۸	۱/۴۹	۰/۰۰۰۱	سودآوری شرکت EPS
۰/۰۰۰۰	۳/۹۱	۰/۱۶	۰/۰۰۶۱	-۲/۷۶	-۰/۴۵	رشد شرکت SG
۰/۰۰۰۳	-۳/۶۸	-۰/۷۸	۰/۰۰۰۶	-۳/۴۵	-۱/۵۲	عدم تقارن اطلاعاتی SDRET
ایران- مدل رگرسیونی ترکیبی با اثرات ثابت						
آماره دوربین- واتسون	احتمال	احتمال جاک‌برای باقیمانده	مقدار جاک‌برای باقیمانده	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	
۲/۰۱۳	۰/۰۰۰۰	۰/۴۵۹	۱/۵۵۶	۰/۱۴۹	۰/۱۸۷	
آزمون هاسمن			آزمون F لیمر			
احتمال	درجه آزادی	مقدار کای دو	احتمال	درجه آزادی	F مقدار	
۰/۰۰۱۰	۴	۱۸/۵۵	۰/۰۴۴۱	(۴۹ و ۴۴۶)	۱/۴۰	
امارات- مدل رگرسیونی تلفیقی						
آماره دوربین- واتسون	احتمال	احتمال جاک‌برای باقیمانده	مقدار جاک‌برای باقیمانده	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	

۱/۷۰۶	۰/۰۰۰۰	۰/۴۷۷	۱/۴۸۱	۰/۲۳۲	۰/۲۶۵
آزمون هاسمن			آزمون F لیمر		
لازم نیست.			احتمال	درجه آزادی	F مقدار
			۰/۰۵۸۹	(۵۴ و ۴۹۱)	۱/۳۴

بحث و نتیجه‌گیری

بیشترین تلاش‌های جهانی در حوزه افزایش قابلیت مقایسه از طریق تدوین استانداردهای حسابداری در طول بیست سال گذشته رخ داده است. این امر نشان دهنده نقش مقایسه‌پذیری در تخصیص بهینه منابع و مزایای متعدد آن (به عنوان مثال، کاهش هزینه کسب اطلاعات و هزینه سرمایه، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سهام و بدهی و ...) می‌باشد. در ایران تدوین-کنندگان استانداردهای حسابداری در تلاش برای افزایش قابلیت مقایسه از طریق تهیه استانداردهای همگرا با استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی هستند. بنابراین در این پژوهش به بررسی روند مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور در حال توسعه ایران و امارات طی دوره زمانی ۱۳۹۱-۱۴۰۰ (۲۰۱۲-۲۰۲۱) پرداخته شد. تا مشخص گردد که اولاً، آیا تلاش‌های تدوین‌کنندگان منجر به نتیجه گردیده است، و دوماً مطابق پژوهش کانای (۲۰۲۲) روند رشد قابلیت مقایسه در ایران نسبت به کشورهایی که استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی را پذیرفته‌اند به چه شکل می‌باشد. در این راستا مطالعه تطبیقی با کشور امارات متحده عربی صورت گرفته است. به طور کلی نتایج حاکی از آن است که تأثیر متغیر روند زمانی بر مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در دو کشور ایران و امارات، مثبت و معنادار بوده است. همچنین، طی دوره ۱۰ ساله اخیر، میانگین مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران نسبت به کشور امارات، بیش‌تر بوده، که مطابق با یافته‌های کانای (۲۰۲۲) بوده است.

نتایج فرضیه اول نشان می‌دهد که، روند مقایسه‌پذیری صعودی بوده و طی دوره ۱۰ ساله پژوهش، در دو کشور ایران و امارات متحده عربی، قابلیت مقایسه افزایش یافته است. این امر همراستا با پیروی و تبعیت این دو کشور از هدف یکسان هیأت‌های تدوینگر استاندارد، مبنی بر استفاده از استانداردهای حسابداری با کیفیت بالا در راستای حضور پررنگ در بازارهای سرمایه جهانی است. نتایج بیانگر این است که هر دو کشور در راستای مقررات‌گذاری در حسابداری اقدام به پذیرش استانداردهای حسابداری بین‌المللی نموده و یا با تنظیم و اجرای استانداردهای حسابداری با کیفیت که همسو با استانداردهای حسابداری بین‌المللی است، توانسته‌اند کیفیت

گزارشگری مالی را در کشور مربوطه افزایش دهند. به بیان دیگر هر دو کشور در طی سال‌های گذشته تلاش نموده‌اند محیط گزارشگری مالی را همراستا با سیاست‌های مراجع تدوین استانداردهای جهانی توسعه داده تا شرایط را جهت ارائه گزارشگری مالی جهانی برای کشور خود فراهم آورند. داده‌های بانک جهانی در خصوص ارزش بازار شرکت‌های پذیرفته شده در بورس هر دو کشور، توسعه بازارهای مالی را طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد، که ابزار لازم برای چنین امری افزایش کیفیت گزارشگری مالی است، و مقایسه‌پذیری به عنوان یکی از مهمترین مولفه‌های، آن تلقی می‌گردد. نتایج آزمون فرضیه اول، همگام با توسعه بازارهای مالی در هر دو کشور ایران و امارات بوده، که مطابق با یافته بورگشتالر و همکاران (۲۰۰۶) می‌باشد. همچنین نتایج فرضیه اول تا حدودی همراستا با نتایج پژوهش قبلی کاناوی (۲۰۲۲) مبنی بر بهبود قابلیت مقایسه در ۳۶ کشور با اقتصاد بزرگ بوده است. این موضوع نشان‌دهنده این است که، کشورهای با اقتصاد در حال توسعه همگام با کشورهای توسعه‌یافته در راستای جذب هر چه بیشتر سرمایه‌گذاران، به افزایش کیفیت گزارشات مالی اهمیت داده و استانداردهایی در راستای افزایش مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی خود تدوین می‌نمایند.

نتایج ناشی از تحلیل فرضیه دوم نشان می‌دهد که، میانگین مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور در حال توسعه ایران نسبت به کشور در حال توسعه امارات، بیش‌تر بوده است. به بیان دیگر، میزان بالای کیفیت اطلاعات مالی بر مبنای سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران، آینده نسبتاً روشنی در زمینه افزایش کیفیت اطلاعات مالی در کشورمان را نوید می‌دهد. با توجه به داده‌های بانک جهانی (۲۰۲۳) اندازه بازار سرمایه در کشور ایران بزرگ‌تر از کشور امارات متحده عربی بوده، بنابراین نتایج این فرضیه مطابق با یافته کاناوی (۲۰۱۷) مبنی بر این که بازارهای بزرگ‌تر از مقایسه‌پذیری بالاتری برخوردارند است. همچنین با توجه به همگرایی استانداردهای حسابداری در کشور ایران با استانداردهای حسابداری بین‌المللی و پذیرش این استانداردها در کشور امارات متحده عربی، نتایج این فرضیه مطابق با یافته کاناوی (۲۰۲۲) می‌باشد.

دیگر نتایج ناشی از تحلیل فرضیه‌ها حاکی از آن است که در کشورهای ایران و امارات متحده عربی، تأثیر اندازه شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، مثبت و معنادار و در مقابل، تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر سطح مقایسه‌پذیری، منفی و معنادار بوده است. به بیان دیگر

شرکت‌های بزرگتر، گزارشگری مالی قابل مقایسه‌تری نسبت به شرکت‌های کوچکتر دارند. در این زمینه، نتایج بدست آمده به ترتیب همراستا با نتایج پژوهش‌های قبلی برادشاو و همکاران (۲۰۰۹)؛ فو و همکاران (۲۰۱۲)؛ چایهان و کامار (۲۰۱۹)؛ کاناوی (۲۰۲۲) و روس و همکاران (۲۰۲۰) بوده است. این در حالی است که در کشور ایران، تأثیر رشد شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری، منفی و معنادار و در مقابل، در کشور امارات متحده عربی، تأثیر رشد شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری، مثبت و معنادار بوده است. این نتیجه نیز همگرا با دیدگاه‌های کور (۲۰۰۱) و بیسواز و همکاران (۲۰۲۲) در زمینه رشد شرکت بوده است. این امر نشان‌دهنده عدم اطمینان بیشتر مرتبط با پروژه‌های جدید یا فرصت‌های رشد همزمان با افزایش رشد شرکت‌ها در کشور ایران می‌باشد. این در حالی است که در کشور امارات، همزمان با افزایش رشد شرکت‌ها، در راستای جذب سرمایه‌گذاران خارجی، اطلاعات حسابداری با سطح بالای مقایسه‌پذیری تهیه و گزارش شده است. در کشور ایران، شرکت‌های سودآورتر، از سطح مقایسه‌پذیری پایین‌تر و در نتیجه کیفیت پایین‌تر گزارشگری مالی برخوردار بوده‌اند، این امر همراستا با پژوهش کاسینو و گاسن (۲۰۱۵) و کاناوی (۲۰۱۷) نمی‌باشد. این در حالی است که در کشور امارات، همزمان با افزایش سودآوری، در راستای جذب سرمایه‌گذاران خارجی، شرکت‌ها اطلاعات حسابداری با سطح بالای مقایسه‌پذیری تهیه و گزارش نموده‌اند، که مطابق با یافته‌های پژوهش‌های قبلی است. با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه داد:

۱- با توجه به روند صعودی و افزایشی سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران طی دوره ۱۰ ساله اخیر، به نظر می‌رسد که در راستای هدف مشترک هیأت استانداردهای حسابداری مالی و هیأت استانداردهای حسابداری بین‌المللی مبنی بر استفاده از استانداردهای حسابداری با کیفیت بالا در راستای حضور پررنگ در بازارهای سرمایه جهانی، تمایل به سطح بالای مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در بین شرکت‌های ایرانی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، به طور چشمگیری افزایش یافته است. از این رو، به استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و به ویژه به سهامداران و اعتباردهندگان بالقوه پیشنهاد می‌شود که در ارزیابی شرکت‌های بورسی به منظور تصمیم‌گیری جهت سرمایه‌گذاری در شرکت‌های مذکور،

ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی شرکت‌ها از قبیل روند سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی آنان را نیز مدنظر قرار دهند.

۲- با عنایت به بیش‌تر بودن میانگین سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران در مقایسه با کشور امارات، به نظر می‌رسد در زمینه افزایش کیفیت اطلاعات مالی، آینده نسبتاً روشنی پیش روی شرکت‌های ایرانی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. از این رو، به سازمان بورس و اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود در راستای افزایش میزان کارایی در بازار سرمایه، ضمن تشویق شرکت‌های بورسی به افزایش سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی، بستر لازم برای عملی نمودن این اقدام را فراهم نماید.

۳- با توجه به تأثیر مثبت و معنادار بزرگی شرکت بر سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران، به نظر می‌رسد که شرکت‌های بزرگ‌تر، به دلیل نظارت بیشتر قانون‌گذاران و سرمایه‌گذاران، تقاضای بیشتری برای اطلاعات مالی با سطح بالای مقایسه‌پذیری را دارند. از این رو، به استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و به ویژه به سهامداران و اعتباردهندگان بالقوه پیشنهاد می‌شود که در ارزیابی کیفیت اطلاعات مالی شرکت‌های بورسی به منظور تصمیم‌گیری جهت سرمایه‌گذاری در شرکت‌های مذکور، بزرگی آنان را نیز مدنظر قرار دهند.

۴- با عنایت به تأثیر منفی و معنادار رشد شرکت و عدم تقارن اطلاعاتی بر سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در کشور ایران، به نظر می‌رسد که شرکت‌های دارای رشد فروش بیش‌تر و شرکت‌های دارای سطح بالای عدم تقارن اطلاعاتی، از سطح پایین مقایسه‌پذیری برخوردارند. از این رو، به استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و به ویژه به سهامداران و اعتباردهندگان بالقوه پیشنهاد می‌شود که در ارزیابی کیفیت اطلاعات مالی شرکت‌های بورسی به منظور تصمیم‌گیری جهت سرمایه‌گذاری در شرکت‌های مذکور، علاوه بر توجه به عامل منفی عدم تقارن اطلاعاتی، رشد فروش آنان را نیز به عنوان عامل کاهنده سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی مدنظر قرار دهند. موارد زیر نیز جهت پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود:

۱- بررسی تأثیر مکانیزم‌های کنترلی از قبیل، کیفیت بالای حسابرسی، درصد بالای سهام‌شاور آزاد، نسبت اعضای غیرمؤلف هیئت مدیره، کیفیت کمیته حسابرسی و ... بر روی روند افزایشی سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی.

۲- بررسی روند افزایشی سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در سطوح صنایع مختلف بورسی.

۳- بررسی روند افزایشی سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در شرکت‌های زیان‌ده در مقایسه با شرکت‌های سودده.

۴- استفاده از سایر معیارهای سنجش میزان مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در بررسی روند افزایشی سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی.

از جمله محدودیت عمده پژوهش حاضر این است که، استفاده از متغیر گسسته و ترتیبی (با فواصل تک واحدی) برای سنجش تأثیر روند زمانی، از قدرت تفکیک و تمایز برای اندازه‌گیری دقیق روند سطح مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی برخوردار نیست؛ با وجود این که اثر این محدودیت، از طریق سنجش مقایسه‌پذیری گزارشگری مالی در قالب سال-صنعت-کشور، تا حدودی کاهش یافته است.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده‌سازی مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت: طبق تعهد نویسندگان حق کپی‌رایت رعایت شده‌است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- رضایی، فرزین؛ مرادی، مریم؛ مرادی، لیلا. (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی‌های شرکت بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجوه نقد شرکت‌ها. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۰(۳): ۹۸-۸۱.
- عرب‌مازار یزدی، محمد؛ منتی، وحید؛ روشن ضمیر، جواد. (۱۴۰۱). قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و سررسید بدهی شرکتی. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۹(۷۵): ۹۵-۱۲۳.
- صفری گرایلی، مهدی؛ رضائی پسته نوئی، یاسر. (۱۳۹۹). مدلسازی نقش تعدیلی محیط اطلاعاتی بر رابطه بین قابلیت مقایسه حسابداری و اجتناب مالیاتی. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۰(۴): ۸۳-۱۱۱.
- هاشمی دهچی، مجید، ایزدی نیا، ناصر، امیری، هادی. (۱۳۹۹). تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر مربوط بودن اطلاعات حسابداری با تأکید بر نقش سرمایه‌گذاران متخصص و عدم تقارن اطلاعاتی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۷(۳): ۴۷۳-۴۹۴.

References

- Arabmazar Yazdi, M; Mennati, V; & Roshanzamir, J. (2022). Financial statement comparability and corporate debt maturity. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 19(75), 95-123. doi: 10.22054/qjma.2022.67284.2370(In Persian)
- Barth, M. E. (2013). Global Comparability in Financial Reporting: What, Why, How, and When? *China Journal of Accounting Studies*, 1(1), 2-12.
- Barth, M; Landsman, W; Lang, M; & Williams, C. (2012). Are international accounting standards-based and US GAAP-based accounting amounts comparable? Insights from voluntary adoption of IFRS by non-US firms. *Journal of Accounting and Economics*, 54, 68-93.
- Biswas, P; K. Habib, H. Ranasinghe, D. (2022). Firm life cycle and financial statement comparability. *Advances in Accounting*, 58. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2022.100608>
- Bradshaw, M. T; G. S. Miller, and G. Serafeim. (2009). Accounting method heterogeneity and analysts' forecasts. Working Paper (University of Chicago).
- Brochet, F; Jagolinzer, A. D; & Riedl, E. J. (2013). Mandatory IFRS adoption and financial statement comparability. *Contemporary Accounting Research*, 30(4), 1373-1400.
- Burgstahler, D. C; Hail, L; and Leuz, C. (2006). The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms. *The Accounting Review*. 81 (5), 983-1016.
- Cascino, S; & Gassen, J. (2015). What Drives the Comparability Effect of Mandatory IFRS Adoption? *Review of Accounting Studies*, 20(1), 242-282.

- Conaway, J. (2022). Has Global Financial Reporting Comparability Improved? Contemporary Accounting Research, Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4125647>.
- Conaway, J. (2017). Has Global Financial Reporting Comparability Improved? Riedl, Edward. School of Business. Boston University.
- Chauhan, Y; Kumar, S. (2019). Does accounting comparability alleviate the informational disadvantage of foreign investors? *International Review of Economics and Finance*, 60, 114-129. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2018.12.018>
- Chen, C-W; Collins, D. W; Kravet, T; and Mergenthaler, R. D. (2016). Financial Statement Comparability and the Efficiency of Acquisition Decisions. *Contemporary Accounting Research*, 35(1), 164-202.
- Choi, J.H; Choi, S; Myers, L.A. & Ziebart, D. (2017). Financial Statement Comparability and the Informativeness of Stock Prices about Future Earnings. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2337571> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2337571.1-49>
- Core, J. E. (2001). A Review of the Empirical Disclosure Literature: Discussion. *Journal of Accounting and Economics* 31 (1-3): 441-456.
- De Franco, G; Kothari, S. P; and Verdi, R. S. (2011). The Benefits of Financial Statement Comparability. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895-931.
- De Franco, G; Hou, Y; and Mark, M. (2019). Do Firms Mimic Their Neighbors' Accounting? Industry Peer Headquarters Co-Location and Financial Statement Comparability.
- Financial Accounting Standards Board (2010). Statement of Financial Accounting Concepts No. 8, <http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/PreCodSectionPage&cid=1176156317989>.
- Financial Accounting Standards Board (2021). Comparability in International Accounting Standards, <https://www.fasb.org/international>
- Golmohammadi, M; Pourheidari, O and Azizkhani, M; (2020). Accounting comparability, financial reporting quality and audit opinions: evidence from Iran, *Asian Review of Accounting*. <https://www.emerald.com/insight/1321-7348.htm.1-19>.
- Fu, R; A. Kraft, and H. Zhang. (2012). Financial Reporting Frequency, Information Asymmetry, and the Cost of Equity. *Journal of Accounting and Economics* 54:132-149.
- Gross, C; Perotti, P. (2017). Output-based measurement of accounting comparability: A survey of empirical proxies. *Journal of Accounting Literature*. 39. 1-22.
- Habib, A; Hasan, M. M; and Alhadi, A. (2020). Financial statement comparability and idiosyncratic return volatility. *International Review of Finance*, 20(2), 383-413. <https://doi.org/10.1111/irfi.12227>.
- Huang Y; Yan C.(2020). Global accounting standards, financial statement comparability, and the cost of capital. *International Review of Economics and Finance*, doi:<https://doi.org/10.1016/j.iref.2020.05.019>.

- Herath, S,K; Albarqi, N. (2017). Financial Reporting Quality: A Literature Review. *International Journal of Business Management and Commerce*, 2 (2). 28-42
- Imhof, M, Barton, F; and Hall, C. (2017). Comparability and Cost of Equity Capital. *Accounting Horizons*. 31(2). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2844991>
- International Accounting Standards Board (2010). The conceptual framework for financial reporting 2010, London: IASB. [Google Scholar].
- International Accounting Standards Board (2023). United Arab Emirates, London: IASB. <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/view-jurisdiction/united-arab-emirates/>.
- Isokawa, Y. (2021). Long-term comparability of accounting information in Japan. *International Journal of Economics and Accounting*. 10(2). 231-247.
- Jaafar, A. and S. McLeay. (2007). 'Country Effects and Sector Effects on the Harmonization of Accounting Policy Choice', *Abacus*. 43(2). 156-89.
- Kim, S; and Lim, S. C. (2016). Earnings Comparability and Informed Trading. *Journal of Finance Research Letters*, 20(3), 130-136.
- Kim, S; Kraft, P; & Ryan, S. G. (2013). Financial Statement Comparability and Credit Risk. *Review of Accounting Studies*, 18, 783-823.
- Lang, M; J. Smith Raedy, and W. Wilson. (2006). Earnings Management and Cross Listing: Are Reconciled Earnings Comparable to US Earnings? *Journal of Accounting and Economics*. 42 (1-2): 255-283.
- La Porta, R; F. Lopez-de-Silanes, A. Shleifer, and R. Vishny. 1999. Investor Protection: Origins, Consequences, Reform. NBER Working Paper No. 7428.
- Liem, N. (2021). Accounting comparability and accruals-based earnings management: Evidence on listed firms in an emerging market. *Cogent Business & Management*, <https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1923356>.
- Lin, Z.; Jiang, Y; Tang, Q. and He, X. (2015). Does High-Quality Financial Reporting Mitigate the Negative Impact of Global Financial Crises on Firm Performance? Evidence from the United Kingdom. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 8(5), 19-46.
- Rezaei, Farzin, Moradi, Maryam, Moradi, Leila. (2020). Firms' Characteristics and the Relation between Financial Statements Comparability and Corporate Cash Holdings. *Journal of Emperical Research in Accounting*, 10(3), 81-98. (In Persian)
- Ross, J., Shi, L. and Xie, H. (2020). The determinants of accounting comparability around the world, *Asian Review of Accounting*, Vol. 28 No. 1, pp. 69-88. <https://doi.org/10.1108/ARA-04-2019-0087>
- Safari Gerayli, Mehdi, Rezaie, Yaser,. (2021). Moderating Effect of Information Environment on the Relation between Accounting Comparability and Tax Avoidance. *Journal of Emperical Research in Accounting*, 10(4), 83-111. (In Persian)
- Shakespeare, Catherine. (2020). Reporting matters: the real effects of financial reporting on investing and financing decisions. *Accounting and Business Research*. 50, 425-442. <https://doi.org/10.1080/00014788.2020.1770928>.

- Tiwarly, M; and Thampy, A. (2015). Financial development and economic growth. Evidence from states in India. *J. Finance. Account. Manage*, 6(1), 41-86.
- Wang, F; Chai, W; Shi, X. Dong, M; Yan, B. (2021). Does Regional Financial Resource Contribute to Economic Growth? From the Perspective of Spatial Correlation Network. *SAGE Journals*.1-18. DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244021999381.1-18>
- World Bank. (2023).Market Capitalization Of Listed Domestic Companies. <https://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.LCAP.CD>.
- Yip, W; & Young, D. (2012). Does mandatory IFRS adoption improve information comparability? *The Accounting Review*, 87(5), 1767-1789.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

